

IOANA PÂRVULESCU

AZ ÉLET PÉNTEKEN KEZDŐDIK

Fordította:
Kosztai Gabriella

Bogdanna, báhol legyen is a világon

előszó

1900 ELŐTT NÉHÁNY ÉVVEL TARTAL-
masak voltak a mindennapok. Az
emberek vibráltak, mint a távíró-
drótok, és jobban hittek a tudomá-
ny hatalmában, a haladásban
és a *jövőben*, mint azelőtt vagy
azután bármikor. Ezért az újév
volt a legfontosabb pillanat: a jövő
folyamatos újrakezdése.

A világ szövedéke bármilyen
őrült ötletet lehetővé tett, és az
őrült ötletek gyakran valóra váltak.

Románia Európában volt, koz-
mopolita fővárosa nagy erőfeszí-
tésekkel szervezte és civilizálta
önmagát. A korszak összes doku-
mentuma arról szól, hogy Buka-
restben *soha*, se éjjel, se nappal,
nem lehetett unatkozni.

Az érzékeny lelkületűek előre-
láthatatlan veszélyektől tartottak.
Egy férfi a sétapálcájával védeke-
zett a villanyvilágítás ellen. Egy
asszony határozottan megtiltotta
a fiának, hogy lefényképezze, pe-
dig engedte, hogy lefesse. A neu-
rózisos versekké alakultak, az ópi-
um és a fájdalom kéz a kézben járt.

A tuberkulózis, a szifilisz és a kosz vagy ölt, vagy sebeket ejtett a testekben és a lelkekben. A világból nem tűnt el a gonosz, de a mellőzése nem bizonyult a legjobb módszernek a jövő előkészületeihez. Voltak, akik harcoltak ellene.

Az újságok felismerték hatalmukat, és a leírt szóért már meg is lehetett halni. A leírt szó már árulkodott róluk. Gondot okozott a pénz, de nem volt cél, és sokan akadtak, akik minden pénzüket készek voltak nemes célokra áldozni. A gyerekek korán felnőttek, a felnőttek néha úgy viselkedtek, mint a gyerekek, de az élet iránti kíváncsiság öröme egyik életkorban sem lankadt.

1900 előtt azt hitték, hogy az Isten az embert, a szó szoros értelmében, halhatatlannak teremtette. Semmi sem tűnt lehetetlennek, és nem is volt az. Bármilyen utópiát megengedtek. De valamennyi közül a legkedveltebb a *játék az idővel* volt. Egyébként az emberek mindenféle szempontból meglehetősen hasonlítottak elődeikre és utódaikra.

1900 előtt néhány évvel tartalmasak voltak a mindennapok, és az emberek a mi világunkról álmodtak.

Rólunk álmodtak.

*Mert amit akarsz, az az élet,
ez is, az is – és a teljeset akard-e?*
(Miguel de Unamuno, 1906. július)

DECEMBER 19., PÉNTEK
egy eseménydús nap

SZERETEK A KOCSIBAN OLVASNI. A mama szid, a papa szerint, aki még otthon sem feledkezik meg róla, hogy ő doktor Leon Margulis főorvos, és a Nemzeti Színház mögött, a Sf. Ionică utca 8. szám alatt van a rendelője, tönkreteszem a szemem és rövidlátó gyerekeket fogok világra hozni. De makacs vagyok, és magammal viszem a könyvemet. Az ő idejükben több idő jutott az olvasásra és egyebekre, de nekünk, fiataloknak sokkal jobban kell gazdálkodnunk az idővel. Alig várom, hogy lássam, mi van a *Vanity Fair*ben Beckyvel. Bár őszintén szólva, azt hiszem, én ahhoz a buta Ameliához jobban hasonlítok, és egész életemben valami szélhámósba leszek szerelmes. Ma nem volt szerencsém az olvasással. Először is, megfagyott a kezem. Azután, ahogy beszálltunk a kocsiba, a papa és a mama, mint a szakácsnőnk a petrezselymet, ízekre aprította azt az ismeretlent, akit Petre ma reggel a Băneasa-erdő széli tónál, a mezőn

szedett össze, a hóban. A rendőrkapitányság zárkájába vitték. A mama, aki mindenről nagyon jól értesült, azt mondja, a bolondokházából szökött meg, mert biztosan megbolondult a sok tanulástól. És sokatmondóan rám nézett: „Te is így jársz, ha egész nap olvasol!” Aztán a papára: „Itt az ideje, hogy Iulia gondolkozni kezdjen egy rendes férfiről, akihez feleségül mehet!” A papa, Costache úr kérésére, ő családunk barátja a rendőrségen, megvizsgálta a férfit, és azt állítja, hogy a hihetetlenül fura öltözéke dacára nem csavargó. Cirkuszi bohóc lehet. Különbén tiszta, „testi” hibája sincs, azon kívül, hogy időnként tényleg félrebeszél. De ha bolond is, nagyon művelt, „jól forgatja a szavakat”. Viszont amikor a papa megkérdezte tőle, hogy nem tüdőbajos-e, teljesen kijött a sodrából, gúnyosan nézett rá, és sértően kijelentette: „Két krajcárt sem ér a színészete!” A papa, mint mindig, bármilyen helyzetben, most is komolyan válaszolt: „Kérem, uram, én nem színész vagyok, hanem orvos!” És hozzátette, hogy a férfi hörgése rekedtes, ő maga nagyon sápadt, de komoly betegséget nem észlelt nála. Erre a férfi lecsendesedett, és azt mondta, rá akar gyújtani, mire a papa, aki bár ellenzi ezt a szokást, Costache úr asztaláról vitt neki finom dohányt és cigarettapapírt, de azt mondja, hogy az őrizetes vad keresgélés után egész egyszerűen hátat fordított neki. Neveletlen alak! Elvették a bőröndjét, hogy átkutassák, az ezüstözött kazettáját, az valami olyasmi, mint egy *safe*, ebből is látszik, hogy pénzhamisító is lehet, de egy óra fogva tartás és Costache uraság rövid kihallgatása után szabadon engedték. Amikor látta, hogy szabad, azonnal kereket oldott. Viszont titokban a rendőrség legjobb kocsisa követi.

– Hány éves? – tette fel a mama kedvenc kérdését.

– Negyvenháromat mondott, ami azt jelenti, hogy négyvel fiatalabb, mint én, de szerintem hazudik, nem adok neki többet harminc-

harmincöttnél. Azt mondja, újságíró, és itt született. Dan Kretzu. Csodálkoztam, hogy az arca teljesen simára borotvált, mint az olyan színészeké, akik női szerepet játszanak. Hm!

És a papa megsimogatta vékony, kukoricahajhoz hasonló selymes, szőke szakállát, amitől egy életen át szenvedett. – Holnap a vacsoránál többet is megtudunk, mert meghívtam Costache urat.

A papa azonnal látta, hogy ég az arcom, és a homlokomra tette a kezét, hogy ellenőrizze, van-e lázam. Szerinte mindennek konkrét, testi oka van, és hallani sem akar a lélekről. Bár a mama még egy ideig folytatta, mivel átmelegedett a kezem, lehúztam a kesztyűmet, és inkább visszatértem Beckyhez. Az tetszik benne, hogy akárcsak én, tud franciául és angolul. Ami nem tetszik, hogy akárcsak nekem, neki is *green eyes* vannak. Barna szemet szerettem volna, mint Jacques-é, és szőke haját, mint Beckyé, de úgy látszik, huszonegy éve nem volt ilyen minta a gyárban, és meg kell elégednem a fekete hajjal. Hogy lehet, hogy ugyanazoktól a barna szemű szülőktől az egyik gyerek szeme olyan, mint az övéké, a másiké meg kék vagy zöld? Újévig be akarom fejezni a könyvet, úgyhogy megpróbálok kevesebbet írni a naplómba. Addig még van tizenkét nap és néhány óra.

2

MA JÓ NAPJUK VOLT a bukarestieknek. Havazott, még tizenkét nap van hátra az évből, és tizenkét óra a napból. A várost az egyik sarkától a másikig beborító fehérség, a Cotroceni-palotától Obor külvárosig, és a Şerban Vodă temetőtől a Sugárút köröndjeiig, és még annál

is tovább a négy égtáj felé, olvadozott a délutáni napsütésben. A jégcsapokat mintha beolajozták volna, imitt-amott a járókelők nyakába csöpögtek. Az utcákon elég nagy volt a forgalom, mint karácsony előtt mindig. Nicu felfelé nézett, nehogy elázzon, és elterült a hóban. Mérges lett, mintha nekiment volna egy lepedőnek.

– Akkor hát jómagam már megint elestem! – mondta a küldöncfiú jó hangosan, kipirulva és fejcsóválva. – *Annyiszor megmondtam*, hogy nézd meg jól, hová lépsz – zsörtölődött halkán, mint egy rosszkedvű öregember. Tavalytól, amióta iskolába jár, ez a kioktató hang a nyelvéhez tapadt, és nem szabadult tőle. A szokása, hogy magában beszél, azóta megvan, mióta az eszébe jutja, mert pechére nincsenek testvérei, mint a többi gyerekek. Egy lánytestvérrel is beérné, jobb híján. Lesepergte a havat a kabátjáról, megbámulta a jeget, amin elcsúszott, és trappolva ért a *L'Indépendance Roumaine* újság szerkesztőségéhez, amelynek a bejárata fölött volt a falóra. Pont tizenket-tőkor beindult a harangjátéka. Nicu nem akarta lekésni a találkozást a pandúrral. Nem volt könnyű, mivel ő csak a nap és az árnyék után tájékozódott. Most azonban valami elterelte a figyelmét. Pont előtte, a földön csodálatos, legalább két könyök hosszú jégcsap hevert, kardozásra kiváló. Azonnal felvette, megsimította enyhén hullámos felületét, nem érdekelte, hogy jéghideg, két kézzel megragadta, az oldalához tette, aztán két kézzel megint felemelte, és üvöltve a láthatatlan ellenségre támadt vele. Szerencsétlenségére a háztető ereszen sokkal nagyobb nyugalomhoz szokott jégcsap irányt tévesztett: eltalált egy katonai egyenruhás, ezüstfejű sétapálcás, középtermetű urat, aki éppen akkor lépett ki a falórási épületből. Ő volt a rendőrfelügyelő jobbkeze, a közbiztonsági szolgálat főnöke, Costache Boerescu, és mindig sietett: rövid lábaival gyorsan-gyorsan kaszálta a levegőt.

Akkoriban naponta kétszer-háromszor is megfordult a franciák újságjánál. Amióta Lahovary urat, a lapigazgatót megölték párbajban, „az a megátalkodott Filipescu”, az *Epoca* igazgatója. Úgyhogy a rendőr úrnak most pont a párbajhoz nem volt kedve, bosszankodott a megtorpanthozó kihallgatás és a sajtó mind követelőzőbb hangneme miatt. Ott tartott, hogy már ki nem állhatta az újságírókat: ha valamit jól csinált, észre sem vették, de ha egyszer nem oldott meg elég gyorsan egy feladatot, rögtön ráugrottak és befeketítették, a saját kijelentéseit alaposan kiforgatva felhasználták ellene. Ahányszor csak tehette, de csakis férfiak jelenlétében, azzal hűtötte le magát, hogy „festett kurvának” nevezte a sajtót. Különben egyedül élt, a Crucea de Piatră környékén lévő létesítményt árendaménnyel is igénybe vehette, ha akarta. Rendőrként és férfiként is jól ismerte azt a helyet. Mielőtt fölön csíphette volna ezt az ördögfiókát, az meglépett előle, a kocsik és a szánok között életveszélyesen átvágott az úttesten, a Sărindar felé, előbb a Capșa irányába tartó néhány kocsi, majd az ellenkező oldalon a Dâmbovița felé tartók szitkozódása közepette, akik egymás után húzták vissza a gyeplőket, nehogy összeütközzenek. A fiú visszaneézett. A rendőr ugyanabban a pillanatban megfenyegette a botjával, aztán hagyta, menjen isten hírével, ő pedig elindult a pár percre lévő kapitányság épülete felé.

– Megjárhattad volna. Costache uraság ezt nem felejtí el, mert semmit sem felejtí el, és ravasz, mint a kígyó. Jómagam máma csak hülyeségeket művelek – szólt a gyerek egy hóval teli bokornak, amely titokban nőtt ki a fal melletti sötét helyen. Néhány veréb ugrált fűgén egyik ágról a másikra, kicsit időztek rajta, hasukkal érintették a vastag hótakarót, amely cafatokban lehullott, aztán magasabbra mentek a bokron, mint egy emeletes házban. Nicu kíváncsi volt,

miért mozognak annyit, mert nem úgy tűnt, mintha hozzá hasonlóan keresnének vagy követnének valamit, például. Neki pontos célja volt, és mindjárt fel is bukkant előtte: az *Universul* bejárata. Bukarest legolvasottabb újságjáié. Na, jó, az *Adevărul*-nál nem így tudják, de hát ők mindent másképpen tudnak. Miután a bokorról az összes verebet gyorsan elzavarta, megnyújtotta lépteit.

A bal oldali ajtón bement. A portás kezét fogott vele, mint egy felnőttel. Cercel bácsi mondta, hogy még várnia kell, mert a csomagokat nem hozták le a „terjesztői irodából”.

Nicu elfoglalta a helyét. Nagyon elégedett volt. A beszélgetések Cercellel mindig igen tanulságosak voltak, mert a portás naponta elolvasta az újságot és felvilágosította a hírekről. Nicu megkérdezte, hogy eldöntötte-e, mire játszik a nagy újévi lottón, aminek a főnyereménye tízezer lej. Hat számot kell megtenni, és a fiú megkérte, az ő számaikat is tegye meg, nem azért, hogy nyerjen (bár némi pénz neki is jól jött volna), hanem hogy kiségtse. Nicu tudta, hogy ő a 9-est és a 8-ast választja, vagyis a jövő évszámot, a többit a portás, csak hogy ő mindennap meggondolja magát. Cercel bácsi most is azt mondta, hogy ez nem tréfa, át kell még gondolnia. Nicu számára a mai újság fő híre még a Hasfelmetsző Jack-hírnél is durvább volt, pedig eddig az volt a hírek királynője. A portás kinyitotta az *Universul*-t, és, jó messze tartva a szemétől, szótagolta:

– „Na-pi hí-rek... Bor-dély... Nem... Bor-dar-land újság hírei. A Mars bolygó és a marslakók.” Hallod? És szokás szerint a saját kommentárjával folytatta: „Kiderült, hogy a marslakók nem esznek húst, de a mamutokat szállításra használják. A lovaik akkorák, mint a mi pónilovaink.” Mint a mi pónilovaink? Miféle pónilovak? „A marháik kisebbek – vagyis nekünk nagyobb marháink vannak – és

egyszarvúak. A marslakóknak nagyon átható a tekintetük. Tudnak repülni, de csak rövid távon. A vízen ugyanolyan könnyen járnak, mint szárazföldön. A Marson megszünt minden háború. Teokratikus kormány van. Tizenkét állam. Nincs magántulajdon.”

– Akkor én nem megyek a Marsra. Itt van a hazám, a vagyonom, a házam, a kertem, a feleségem, a galambjaim és a kölykeim – zárta le a portás a beszélgetést, és letette az újságot, mint aki mindent tud a marslakókról.

Nicu nem értett egyet vele. Ő inkább liberális volt. Megértette, hogy a marslakók repülnek, vízen járnak és mamutokon lovagolnak, mamutot látott az *Universul ilustrat* rajzain. Úgyhogy ebben sem, ahogy sok egyébben sem értett egyet Cercel bácsival, bár horgas orra és alatta a tömött bajusza tiszteletet parancsolt. Nicu engedékenyen azt mondta:

– Ha lehet, én megyek! Elmegyek, hogy lássam, és ha nem tetszik, visszajövök.

– Egyelőre menj, és hordd ki ezeket az újságokat! – és a portás dühösen, hogy ellenkeznek vele, hirtelen kikapta az újságokat Peppin Mirto kezéből, akit fordítóként és korrektorként alkalmaztak, de egy ideje azért is ő felelt, hogy a legfontosabb hírek minél előbb eljussanak a fontosabb előfizetőkhez: Robescu polgármester úrhoz, a Nemzeti Színház igazgatójához, Petre Grădistanu úrhoz, a Palotába, a rendőrfőkapitányhoz, Caton Leccához, a többi újság főszerkesztőjéhez, még ha harcban is álltak velük. Nicunak az *Universul*-nál havi ötlejes megbízása volt, amit mindig elsején fizettek, plusz a rendes fizetése mellett még a baksis. Neki kellett kihordania a csomagokat, amelyek ott álltak kötegekben a hivatali helyiségektől az igazgató irodájáig, a mindenféle holmival együtt, amit ott helyben árultak. Egyébként az

igazgató inkább otthon vagy a klubban tartózkodott, nem az újságnál. Nicu munkája iskola után legfeljebb két órát tartott. Titokban, ha nagy volt a tömeg, és nem vették észre, felült egy-egy bérkocsi vagy a lóvasút hátsó végére. De ritkán volt ilyen szerencséje.

– Mi van, legény? – kérdezte Peppin Mirto öblös, operaénekes hangján, és Nicu köszönésképpen lekapta fejéről a sapkáját. Szeretett volna a Marssal kapcsolatos terveiről beszélni, de a férfi egyszerűen hátat fordított neki, és csak visszakiáltott, „rögtön indulj!”, ami az udvarig visszhangzott. Miért érdeklődnek az emberek, ha meg sem várják a választ? Igaz, hogy itt, az *Universul*-nál Nicu csak olyan emberekkel találkozott, akik sokkal jobban siettek, mint a többi ismerőse. Valamennyien afféle marslakók, azok jó tulajdonságai nélkül! Ahogy a spárgával összekötözött csomaggal elindult, majdnem összeütközött egy fiatalemberrel, aki úgy siklott be mellette, mint a gyík, és megkérdezte Cercel bácsitól, hogy hol adhat fel hirdetést. Türelmetlenül összeütögette kesztyűs kezét, és rángatta a fejét.

– Jó na-pot, fi-a-tal-úr! – mondta a portás szóttagolva, mintha még mindig olvasna.

– Jó napot, fiatalúr, kontrázott Nicu is, de már nem kapta le a sapkáját.

A fiatalember túlságosan ideges volt, hogy a köszönését fogadja, azonnal a kérdésre tért:

– Hol lehet hirdetést feladni? Elveszett egy pénztárca, és a gazdám...

– Tele pénzzel? – hallotta egyszerre a fiatalember és a portás.

– Nem, nem volt benne pénz...

– Ékszerek? – kérdezte Nicu, pont, amikor a portás is megszólalt:

– Okmányok?

– Nem, hanem... hanem... valami egyéb. És a gazdám, akarom

mondani, a tulajdonosa szép kis jutalmat ígér. Nem lakunk messze az Icoanei templomtól, a Teilor úton, egy új házban, egész nyáron dolgoztak rajta.

És megint összeütögette a kezét.

– A második ajtó jobbra, az van kiírva, *Hirdetmények*. Tessék...

Amíg az ideges fiatalember, mint a gyík, elment a portással, Nicu elindult az első címre, a Sárindar utcába, a konkurenciához, és minden eshetőségre számítva tekintetével a havas utat pásztázta. Volt egy célja, ami feledtette vele a napi feladatok unalmát és a csöpögő ereszeket. Egy pénztárcát keresett, amiben gyémántköves gyűrű, rubinköves nyakkendő tű is lehet, amilyen Jacques apjának, Margulis doktornak van. De ha ez a gyíkember igazat mondott, ami egyáltalán nem biztos, nem ékszer volt benne. Hirtelen jobb ötlete támadt: egy sorsjegy, pont a nyerőszámokkal.

– Megvan! – gondolta Nicu büszkén. Most bosszantotta a hó, aminek úgy örült, amikor jött, szerencse, hogy már olvad. A nagyanyja, aki hitt a szentekben, mint minden nő, azt állította, hogy van szent minden szerencsétlenségre is. Reménykedett, hogy az elveszett tárgyaknak is van védőszentjük. Főként a mások által elvesztetteknek.

– És reménykedjünk, hogy én magam kapom meg a *szép kis jutalmat*.

* * *

Amikor az utolsó megbízást is teljesítette, hazaszaladt, hogy lecserélje piros szolgálati sapkáját a szabadidősre: ha nem cseréli le, az emberek folyton megállítják, és ide-oda küldözgetik. Valahonnan